

Tartuffe győzelme?

Bibó István szerint az európai társadalomfejlődés kétezer évének értelme két szóban is összefoglalható. Szerinte a történelem kétszavas értelme a „hatalom moralizálódása”. Bibó persze arról is értekezik, hogy a társadalomfejlődés brutális általános és helyi visszaesésekkel terhelt. Köztes-Európa népei történelmük során sokszor tapasztaltak olyan körülményeket, kulturális beszakadásokat, amelyek nem csak a megkétségbe mutatták, de kétségbe is vonták azt, hogy környékünkön valaha is remélhető lenne a hatalom morális alapjainak kiépítése.

52

Az elmúlt években azt kellett látnunk, hogy az Európában normának tekintett civilizációs szinthez képest nálunk újból válságos idők járnak.

Bibó gondolata ma nem divatos, mert világszerte virágzik a kultúrpeszsimizmus. Persze az emberiség története nem évtizednyi távlatokban és nem Magyarország méretű társadalmakban mutatja meg az igazi arcát. Mindazonáltal zavarba ejtőek azok az magyarországi esetek, amelyek közös sajátossága, hogy a gyűlölködéssel feltüzelt hamis csoportidentitást építő propaganda-gepezet zöreje elnyomja a moralitás hangjait. A nemzeti együttműködés lázadás a történelem értelme és általában az értelem ellen.

Szintről szintre lépeget

Vitathatatlan, hogy e tekintetben az ősbűnök egyike Ramil Safarov története. Az azeri katonatiszt társaival

együtt egy NATO-program résztvevőjeként került Magyarországra, és 2004. február 19-én baltával végzett örmény kollégájával. Az azeri katonája a Tescóban vásárolt baltával annyiszor és úgy sújtott le, amíg álmában megtámadott áldozata fejét sikerült leválasztania a testről; rémdráma. A *tettet* 2007-ben Budapesten elítélték, majd 2012-ben Navracsics Tibor igazságügyi minisztersége idején a magyar kormány kiadta Azerbajdzsánnak, ahol hősként ünnepelték és bátor tettéért sokféle jutalomban részesítették. Kisvártatva Azerbajdzsánból egy rejtélyes budapesti bankszámlára részletekben több mint kilencmillió dollár érkezett, majd annak rendje szerint el is tűnt. Az összeget átutaló offshore cég, illetve a cégháló több tényfeltáró portál és az európai hatóságok szerint is európai politikusok sorát pénzelte, vesztegette meg. A történet filmje itt megszakad... Nem akadt olyan nyomozó, rendőr, ügyész, hatóság, felügyeleti szerv, akit vagy amit a pénz sorsa érdekelt volna. De Magyarország biztosan a politikai moralitás radikális tagadásának földjévé vált.

A NER mindennapjaiban sorjáznak a társadalmi értékek szempontjából nyomasztó történetek. Ilyen volt például a menekültügyi válsághelyzet törvénysértő fenntartása, a jogvédő és kritikus civil szervezeteket a jog sáncaiból kivető, azokat megbélyegző és a civilizált világban mindenütt jogszerű tevékenységüket büntetőeljárással fenyegető

lex Soros, továbbá a korábban még életjeleket adó Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága által is alkotmányellenesnek és nemzetközi jogot sértőnek minősített egyháztörvény, és ennek folyamánként az Evangéliumi Testvérközösség állami meggyötrése. Külön is a moralitás és a jog halála, az ellenállásra, védekezésre képtelen, utcán didergő hajléktanok ellen indított fizikai üldözéssel súlyosbított alkotmánybírósági segédlettel végrehajtott, államilag megszervezett propagandahajszája és hatósági vezgatúra.

Étvágy

A 2019 végén kezdődő és 2020 januárjában kulmináló, a társadalmi békétlenséget is felelőtlenül szító, sokakat fenyegető és fenyegető új kormányzati politikai kampányról nem annyira tartalmi újdonságai, mint kiterjedtsége miatt mondhatjuk el, hogy az a NER történetében példa nélküli. Mindez feltehetően a NER rendszerszintű válságának is jele. Ilyen a miniszterelnök száját elhagyó, a romák elleni leplezetlen etnikai uszítás. Az elmúlt évtizedben a miniszterelnök az intézményrendszerrel, a közjoggal, a bírói szervezettel, a Magyar Tudományos Akadémiával, az egyetemekkel és bármivel szinte bármit megtehetett. Most mégis a saját maga alkotta jogot, a rendszere által működtetett szakpolitikákat, a bíróságokat, az ügyvédséget támadta meg.

Ezen azért nagyon ne csodálkozunk, mert Orbán hatalma általában, különösen az önkormányzati választás után, még mindig inkább hegemon, semmint monopol, másrészt a hatalmi éhség sajátja, hogy-

ha a préda elfogyóban, akkor a már megemésztettet újra és újra megint felfalja.

Orbán a létező földönfutók és a nem létező Soros Világbirodalom elleni befejezetlen háborúja után most az oligarchák forradalmát vezeti a szegények, a romák, a bírói hatalom, az ügyvédek, a szociálpolitika intézményei és a kultúra, mindenekelőtt a kísérletező és kritikus színházak és a szépirodalom ellen.

Azért jogos e tekintetben rendszerszintű válságról beszélünk, mert a népszerűséget gyűlöletkampányokra építő politikának azzal kell szembenéznie, hogy ezekre a kampányokra a közösség egyre fásultabban, enerváltabban reagál, hatásuk rövidebb ideig tart, és a gyűlöletre akciók a korábbiaknál érezhetően lanyhábbak. A társadalomnak adagolt mérge, miután ahhoz a mérgezett szervezet lassan hozzászokott, egyre kevésbé hat. Emiatt kénytelenek a spindoktorok segítségével a dózist növelni, egyre vadabb rémtörténetekkel előállni, emelni a tétet és a gyűlöletspirált, megbontva azokat az alapokat is, amelyekeken saját hatalmuk nyugszik.

Régi receptek

A Debreceni Ítéletábra tavaly szeptemberben jogerősen megállapította, hogy a gyöngyöspatai általános iskolában az elkülönített oktatás gyakorlata sértette a roma gyerekek jogait. A sérelmet szenvedetteknek összesítve kevesebb mint százmillió forint kártérítést ítélt meg azért a soha nem orvosolható sérelemért, hogy iskolatársaiktól, az iskola tornatermétől, tanuszodájától elzárva, összevont osztályokban a legalacsonyabb tudásúakhoz igazodó képzést

kaptak. A miniszterelnök sajtótájékoztatóján erről azt mondta, hogy ők, mint az „etnikailag meghatározó népcsoport tagjai, egy nagy jelentőségű összeget fognak kapni mindenfajta munkavégzés nélkül”.

Az ezt követő rádióbeszédében az általa kreált „börtönbiznisz” fogalmát a miniszterelnök úgy értelmezte, hogy „eszes ügyvédszervezetek rájöttek, hogy ebből bizniszt lehet csinálni. Jól ismert ügyvédek, az ő személyükkel is kell majd foglalkozni, mégis kihúztak néhány milliárdot az állam zsebéből”. Miközben – érdemes-e ilyen egyáltalán megállapítani? – a bíróság ítéletét mindenekelőtt a közhatalomnak kell tisztelnie, Orbán bejelentette, hogy mivel ezek munka nélküli jövedelmek, sem a gyöngyöspatai romáknak járó, sem a rossz fogvatartási körülményekért a bíróság által megítélt kártérítéseket nem fizetik ki.

A bírák és bíróságok elleni hazai támadás látszólag a Kaczyński-adminisztráció mintáit követi, pedig a magyar helyzet gyökeresen más. A lengyel illiberális rendszer, ellentétben a magyarral, nem nyúlhat az alkotmányhoz, és nincs, nem is volt kétharmada, Orbán korábban nemcsak az európai jogot és a hazai alkotmányosságot igazoltan sértő módon szabadult meg a bírói szervezet vezetőitől, de a bírósági igazgatást is uralja, emiatt, ellentétben lengyel barátaival, hamisan sem hivatkozhat arra, hogy holmi túlélő pártállami komcsi befolyást kíván kifüstölni.

A miniszterelnök tehát mindkét esetben a Nemzeti Együttműködés Rendszerének jogrendje ellen lázadt fel, ezzel a Magyar Ügyvédi Kamara szerint az ügyvédi hivatásrendet is

megsértette, amely „aggodalommal tekint a bíróságok és az ügyvédi tevékenység elleni összehangolt hangulatkeltésre. Mindez rombolja az igazságszolgáltatás tekintélyét, és az állampolgárokat arra sarkallhatja, hogy jogerős hatósági, bírósági döntések végrehajtását megtagadják. A hivatásunkat érő támadások figyelmen kívül hagyják, hogy az ügyvéd joga és kötelessége az ügyfelei érdekeinek elsődlegessége alapján a jogi képviselő ellátása, adott esetben akár az állammal szemben is.”

A napokban megjelent kormányhatározat retirál, „felhívja az igazságügyi minisztert, hogy az egyes ügyekben a jogszabályok által biztosított legvégső időpontig a börtönzsúfoltság miatti kártalanítások kifizetését haladéktalanul függessze fel”, azaz a jövőben pont ugyanúgy fizetik ki a rossz fogvatartási körülmények miatti kártérítéseket, mint ahogy eddig tették. A kormány, miközben meghátrált, másrészt eközben, megvetve ezzel saját közönségét, heccsajtója révén továbbra is hangosan hirdeti, hogy „Véget vet a kormány a börtönbiznisznek!”. Ugyanezen propagandakampány megnyilvánulása, hogy meghamisítva Csuka Tamás nyugalmazott tábori lelkész szavait, a Magyar Távirati Iroda (!) közzétette a lelkész állítólagos azon kijelentését, miszerint a lelkész elítéli „a Helsinki Bizottság akcióját, amikor gyűfásdobozokban csótányokat csempészték a fogvatartottaknak, hogy ezzel bizonyíthassák a felhergelt rabok a cellák embertelen viszonyait”. Aki ismeri az MTI feladatait (lásd: 2010. évi CLXXXV. törvény), tudja – mivel az MTI törvény szerint közszolgálati tevékenységet folytat

–, hogy funkciója nem azonos az Esti Szenszáció típusú bulvárportálokéval. A nemzeti hírügynökség részéről ezt a hírt kommentár nélkül leadni (ez ugyanolyan álhír, mint amely az lenne, hogy „Egyházi forrásunk szerint a jogvédők idomított fókákkal támadtak Mészáros Lőrinc, a tehetséges fiatal vállalkozó adriai jachtjára.”) akkor sem szabad, ha a lelkész tényleg mondta volna, mert ez a hír olyan ostobaság, amit újságíró nem ír le, ép ítéletű szerkesztő pedig nem továbbít.

Az új és kormányzatilag nagyon magasztos kultúra kánonjának megalapítása Kerényi Imre (a pallérozottabb közönségben azonnal köznevetiséget keltő) történelmi giccsestészeti kiállításával már évekkel ezelőtt megkezdődött. Az a próbálkozás elhalt, érdektelenségbe fulladt, mert a hatalmi reprezentáción túl olyan képzőművészek háttérbe szorítását célozta, akiknek a nevét a szélesebb közönség nem is ismerte. A most kibontakozó Nagy Nemzeti Együttműködési Kulturális Forradalom célja nagyratörőbb: az eleven irodalmi és színházi élet lerombolása. Az új kánon művek és teljesítmények hiányában lázadás minden és mindenki ellen – a Magyar Művészeti Akadémiát is ideértve –, dallama a pénztárgép csilingelése, a pénz csörgetése, jelmondata pedig az, hogy „Nálunk van a kasszakulcs; urak, hölgyek osztás van és szorzás, megosztás és uralkodás!”. Ez akkora képtelenség és botrány, hogy biztosan el fog bukni.

Az analógiák érvénye korlátozott, ugyanakkor érdekesek és megfontolandóak is. A nagyszerű vajdasá-

gi író, Végel László (a *Mozgó Világ* állandó szerzője – a szerk.) visszaemlékezése szerint mindaddig amíg Milošević nyeregben volt, nem nyúlt a kultúra intézményeihez, amikor viszont hatalma megrogyott, azonnal megtámadta a szerb és a vajdasági magyar kultúra műhelyeit. Ettől esélyei persze semmit nem javultak, sőt romlottak, siettették a véget. Alig lehet nagyobb ostobaságot elképzelni annál a vélekedésnél, mint hogy a politikai kudarcokért, különösen pedig Budapest elvesztéséért, azokat az olykor kritikus előadásokat bemutató színházakat lehetne felelőssé tenni, amelyek egyébként eddig jórészt Tarlós István atyai felügyelete alatt működtek.

A magyar színházak, ahogy mindig, úgy most is, időről időre műsoron tartják a *Tartuffe*-ot. Molière drámája arról szól, hogy az egyszerű szegény, de gátlástalan és hatalomvágyó csávó bejut a tisztesség és jó mód uralta házba, ahol hízelgéssel és csalások sorozatával apránként egymás ellen fordítja a család tagjait, uralkodni kezd felettük. Amikor pedig üzelmek lelepleződnek, hatalmát fenyegetéssel és erőszakkal erősíti meg.

Azonban végül *Tartuffe*, legyen az előadás jó vagy ócska (most éppen egészen kitűnő *Tartuffe* megy a Katonában), legyen a színház bátor vagy gyáva, kísérletező vagy konzervatív, minden színház minden előadásán elbukik. Ez lehet a nehezen orvosolható probléma a színházzal és az irodalommal... és általában a kultúrával, a civilekkel... és minden autonómiával.